

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากและรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ ย่อมส่งผลกระทบต่อแก่นักเรียนและเยาวชนทั้งในทางบวกและทางลบ เช่น ปัญหาด้านสังคม ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสิ่งเสพติดให้โทษ ปัญหาจากการแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ จนนักเรียนเกิดความเครียด วิตกกังวล ที่สำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นปัญหาระดับรากหญ้าของปัญหาทั้งหมดก็คือ ปัญหาภายในครอบครัวของนักเรียนเอง ซึ่งบิดามารดา ต่างมีภาระประกอบอาชีพเลี้ยงดูครอบครัว บ้างก็เป็นครอบครัวแตกแยก ครอบครัวล่มสลาย บิดามารดาหย่าร้าง หรือกำพร้าบิดามารดา ตลอดจนปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งมีนักเรียนจำนวนหนึ่งที่ตกอยู่ในสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น หากนักเรียนไม่มีภูมิคุ้มกันในตัวเองหรือไม่ได้รับการฝึกอบรมดูแลสั่งสอนอย่างใกล้ชิดและเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัย นักเรียนอาจใช้ชีวิตไปในทางที่ผิดพลาดได้ ซึ่งอาจเป็นความผิดพลาดที่ไม่ได้ตั้งใจ หรือโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่โดยตรงของบิดามารดา ผู้ปกครอง และครู - อาจารย์ ที่จะต้องช่วยกันประคับประคอง อบรม สั่งสอน ดูแล และชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตของบุตรหลานและศิษย์ มิให้ประพฤติปฏิบัติตนไปในทางที่ผิดและไม่เหมาะสม เพราะเชื่อว่าโดยวิสัยของมนุษย์ไม่มีใครต้องการเป็นคนไม่ดี ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ความว่า “เยาวชนทุกคนมิได้ต้องการทำตัวเองให้ตกต่ำหรือเป็นปัญหาแก่สังคมประการใด แท้จริงต้องการ จะเป็นคนดีมีความสำเร็จ มีฐานะ มีเกียรติและอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างราบรื่น แต่การที่จะบรรลุถึงจุดประสงค์นั้น จำเป็นต้องอาศัยผู้แนะนำควบคุมให้ดำเนินไปโดยถูกต้องในฐานะหน้าที่ ที่เป็นครู เป็นอาจารย์ เป็นผู้บริหาร การศึกษา ท่านจะช่วยเขาได้มากที่สุด เพราะมีส่วนควบคุม ดูแลใกล้ชิดอยู่ทุก ๆ ด้าน รองลงมาจากบิดามารดา”

ภาระหน้าที่หลักของโรงเรียนประการหนึ่งคือ การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังโดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากนี้จะดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือนักเรียนแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับ

นักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งทางการสื่อสาร เทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อนักเรียนในเชิงบวกแล้ว ในเชิงลบก็ปรากฏเช่นกัน ดังนั้น ความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามความมุ่งหวังนั้น จึงอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องจากทุกฝ่ายทุกคน โดยเฉพาะบุคลากรครูทุกคน ในโรงเรียน เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและความเมตตาที่มีต่อศิษย์ และภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโตงอกงามเป็นบุคคล ที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป บทบาทของครูที่กล่าวมานั้นคงเป็นการปฏิบัติกันอย่างสม่ำเสมอ และได้ดำเนินการมานานแล้วนับตั้งแต่อดีต เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย โดยเฉพาะการทำงานอย่างมีระบบที่มีกระบวนการทำงาน มีหลักฐานการปฏิบัติงาน มีเทคนิค วิธีการ หรือการใช้เครื่องมือต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแล้ว ความสำเร็จของงานย่อมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ ผลดีย่อมเกิดขึ้นกับทุกคนทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หรือสังคม (กรมสามัญศึกษา, 2544 : 1) ดังนั้น การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามความมุ่งหวังดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือจาก ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะบุคลากรในโรงเรียนซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและเมตตาต่อศิษย์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2540 : 8)

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ตระหนักและมองเห็นความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนได้ร่วมมือกับกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีรูปประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน มีภารกิจที่เป็นหัวใจของการดำเนินงาน 5 กิจกรรม ประกอบไปด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนา การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข และการส่งต่อ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547 : 36) เสรี ลาซโรจน์ (2531 : 133) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูที่ปรึกษาไว้ว่า ครูที่ปรึกษามีหน้าที่ปกครองดูแลนักเรียนแทนบิดามารดา ผู้ปกครอง ตลอดระยะเวลาที่นักเรียนใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนภายใต้ระเบียบวินัยที่โรงเรียนกำหนดไว้ รวมทั้งขณะนักเรียนเดินทางมาโรงเรียนและกลับจากโรงเรียน ซึ่งครูที่ปรึกษาต้องรับภาระทั้งการป้องกัน การแก้ไข และส่งเสริมพฤติกรรมของนักเรียน

ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาที่ไม่ประสบความสำเร็จเพราะจำนวนนักเรียนในที่ปรึกษามากเกินไป ไม่มีเวลาพอที่จะให้คำปรึกษา มีการเปลี่ยนแปลงครูที่ปรึกษาทุกปี

การศึกษา ซึ่งขาดการติดตามที่ต่อเนื่อง ประกอบกับครูที่ปรึกษาไม่ได้สอนในห้องเรียน และที่สำคัญยังมีครูที่ปรึกษาบางคนไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษา ไม่พอใจที่จะทำหน้าที่ของครูที่ปรึกษา ตลอดทั้งขาดการนิเทศติดตามจากฝ่ายบริหาร (เรื่องยศ อุตระศาสตร์, 2546 : 1 - 2) รวมทั้งสภาพแวดล้อมอื่น ๆ เช่น เกี่ยวกับระเบียบวินัยของนักเรียน ความเอาใจใส่ต่อการเรียน สภาพห้องเรียน จำนวนชั่วโมงที่สอน ปัญหาจากผู้ปกครอง และขาดการสนับสนุน ส่งเสริมด้านวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนขวัญและกำลังใจในการทำงาน ซึ่งสภาพเหล่านี้ย่อมก่อให้เกิดความไม่พอใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน (สุเทพ สุขสว่าง, 2538 : 2) ดังนั้น การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ เช่น บุคลากรที่มีคุณภาพ วัสดุ ครุภัณฑ์และงบประมาณที่เพียงพอ ตลอดจนการบริหารจัดการที่ดี ย่อมส่งผลให้การดำเนินการจัดการศึกษาสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ดีด้วย และปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญ ต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนคือ บุคลากร ซึ่งในที่นี้หมายถึง ครูผู้สอนนั่นเอง (วิมล ศรีประสิทธิ์, 2541 : 1 - 2)

ในการบริหารองค์การ คนนับว่าเป็นปัจจัยหลักของการบริหารที่จะนำพาปัจจัยการบริหารอื่น ๆ ไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ ทวีศักดิ์ ไชยมาโย (2543 : 3) กล่าวว่า บรรดาทรัพยากรบริหารนั้น ปัจจัยสำคัญที่นักวิชาการและนักบริหารให้ความสนใจเสมอมา ไม่ว่าจะยุคใดสมัยใด คือ “คน” หรือ “ทรัพยากรมนุษย์” (Human Resources) นั่นเอง หากผู้บริหารต้องการให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งหนึ่งที่ผู้บริหารควรให้ความสนใจก็คือ ความพึงพอใจในงานของบุคลากร การปฏิบัติงานที่ผู้ปฏิบัติงานจะเกิดความรู้สึกพอใจและเต็มใจที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายได้ เนื่องจากการปฏิบัติงานนั้นต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเขา ดังนั้น ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานจะเกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งไม่ได้จะต้องมีผลมาจากหลาย ๆ ปัจจัย (สุภรณ์ ศรีพหล, 2519 : ไม่มีเลขหน้า) หน่วยงานใดมีปัจจัยที่เป็นเครื่องจูงใจในการทำงานมาก บุคคลในหน่วยงานนั้นย่อมเกิดความพึงพอใจในการทำงาน เพราะการจูงใจในการทำงานนั้นจะช่วยโน้มน้าวจิตใจให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้สึกผูกพันอยู่กับงาน อยากทำงานทุ่มเทความสามารถเพื่องานและหน่วยงาน มีความเต็มใจที่จะใช้พลังงานในการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย (นิคม พรหมย้อย, 2528 : ไม่มีเลขหน้า)

การศึกษาระดับมัธยมศึกษา จัดเป็นระดับการศึกษาที่มีความสำคัญในการวางพื้นฐานด้านการศึกษาแก่บุคคลในสังคม ซึ่งจะช่วยให้บุคคลมีความสามารถ มีความพร้อมในการพัฒนาตนเองและสังคมในอนาคต การศึกษาระดับมัศึกษามีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าระดับอื่น ๆ และเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อ เป็นตัวเชื่อมที่สำคัญที่จะทำให้มาตรฐานการศึกษาของทรัพยากรมนุษย์มีประสิทธิภาพได้มากน้อยเพียงใด เพราะนักเรียนมัธยมเป็นวัยรุ่นที่มีความเชื่อ ศรัทธาและหลงใหลในสิ่งที่ยึดมั่นและถูกปลูกฝัง นอกจากนี้ การมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาที่มีความสำคัญระดับหนึ่ง

โดยเฉพาะเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานในการเรียนระดับสูงขึ้นไป และนักเรียนที่สำเร็จการศึกษา
ระดับนี้จัดได้ว่าเป็นคนระดับกลางที่มีประสิทธิภาพและเป็นกำลังสำคัญของชาติ ในการแก้ปัญหา
การขาดแคลนด้านต่าง ๆ ของประเทศในปัจจุบันด้วย

ธรรมชาติของการปฏิบัติงานโดยทั่วไปนั้น ผู้ปฏิบัติงานจะเกิดความรู้สึกพอใจในการทำงาน
เต็มใจที่จะปฏิบัติให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายได้ก็ต่อเมื่องานนั้นให้ผลประโยชน์ตอบแทน ทั้งทางด้าน
จิตใจและวัตถุ ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ถ้าหน่วยงานใดมีเครื่องจูงใจในการทำงาน
มาก ๆ บุคลากรในหน่วยงานก็ย่อมปฏิบัติงานด้วยความพึงพอใจ เต็มใจทำงาน รักงานและปฏิบัติ
อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าสภาพการทำงานในหน่วยงานไม่ดี อาจไม่ก่อให้เกิดแรงจูงใจหรือขาด
ความพึงพอใจในการทำงานได้ สรุปได้ว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร
มีผลต่อความสำเร็จของงานและองค์กร รวมทั้งความสุขของผู้ปฏิบัติงาน องค์กรใดก็ตามหาบุคลากร
ในหน่วยงานไม่มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานก็จะเป็นมูลเหตุหนึ่งที่ทำให้ผลงานและ
การปฏิบัติงานต่ำ คุณภาพของงานลดลง มีการขาดงาน มีการลาออกจากงานหรืออาจก่อให้เกิด
ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาทางวินัยได้อีกด้วย แต่ในทางตรงข้าม หากองค์กรมีบุคลากรที่มี
ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานยังเป็นเครื่องหมายแสดงถึงประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน
และภาวะผู้นำขององค์กรนั้นด้วย เดวิส และ นิวสตรอม (Davis and Newstrom ; อ้างอิงมาจาก
สุวรรณ ภูติวิณิชย์. 2541 : 4)

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นงานหนึ่งในงานกิจกรรมนักเรียนของโรงเรียนที่อยู่ใน
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้ตระหนักถึงความสำคัญจึงได้จัดทำระบบ
ดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบมีความชัดเจนมีการประสานงาน
ความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งในและนอกโรงเรียน รวมทั้งวิธีการ กิจกรรม และเครื่องมือ
ต่าง ๆ ที่ใช้ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีแนวคิดในการดำเนินงาน คือ “มนุษย์ทุกคนนั้น
มีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต เพียงแต่ใช้เวลาและวิธีการที่แตกต่างกัน”
การยึดนักเรียนเป็นสำคัญหรือการยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา เพื่อดูแลช่วยเหลือ
ทั้งด้านการป้องกัน แก้ปัญหา หรือการส่งเสริมที่เป็นจุดเด่นของนักเรียน ความสำเร็จของงาน
จึงจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคคลทั้งในและนอกโรงเรียน

จากความเป็นมาและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูที่ปรึกษาและเป็น
ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยต่าง ๆ
โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านงาน ปัจจัยด้านการบริหารของผู้บังคับบัญชา
และปัจจัยด้านความสัมพันธ์ว่ามีปัจจัยใดบ้าง ที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน
ของครูตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จังหวัดมหาสารคาม เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง

และผู้บริหารได้นำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผน กำหนดนโยบาย พิจารณาปรับปรุง การบริหารงาน และวิธีปฏิบัติงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนได้สอดคล้องกับความต้องการและภาระหน้าที่ของครูที่ปรึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

คำถามการวิจัย

มีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และรูปแบบความสัมพันธ์นั้นเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านงาน ปัจจัยด้านการบริหารงานของผู้บังคับบัญชา และปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. เพื่อค้นหาตัวแปรพยากรณ์และประสิทธิภาพของการพยากรณ์ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านงาน ปัจจัยด้านการบริหารงานของผู้บังคับบัญชา และปัจจัยด้านความสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านงาน ปัจจัยด้านการบริหารงานของผู้บังคับบัญชา และปัจจัยด้านความสัมพันธ์ สามารถพยากรณ์ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูที่ปรึกษาและปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียน ที่จัดการเรียนการสอนในระดับช่วงชั้นที่ 3 และ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มหาสารคาม เขต 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 852 คน จากโรงเรียนทั้งหมด 15 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูที่ปรึกษาและปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียน ที่จัดการเรียนการสอนในระดับช่วงชั้นที่ 3 และ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มหาสารคาม เขต 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 265 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระหรือตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจ ในการปฏิบัติงานของครู แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ

2.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย

- 1) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
- 2) อึดทนโหด
- 3) ลักษณะมุ่งอนาคต

2.1.2 ปัจจัยด้านงาน ประกอบด้วย

- 1) ความสำเร็จในการทำงาน
- 2) ความรับผิดชอบในงาน

2.1.3 ปัจจัยด้านการบริหารงานของผู้บังคับบัญชา ประกอบด้วย

- 1) นโยบายและการบริหารงาน
- 2) การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล

2.1.4 ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ ประกอบด้วย

- 1) สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บริหาร
- 2) สัมพันธภาพระหว่างครูกับเพื่อนร่วมงาน
- 3) สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน
- 4) สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้ปกครอง

2.2 ตัวแปรตามหรือตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู หมายถึง ความรู้สึกที่ดีของครูที่มีต่อการปฏิบัติงาน อันเกิดจากปัจจัยด้านต่าง ๆ ของตนเองและสิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่ตอบสนองต่อความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดความเต็มใจและความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งสามารถวัดได้โดยแบบสอบถามความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู หมายถึง ตัวแปรด้านต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกันในลักษณะความสัมพันธ์กัน และสามารถชี้ทำนายความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูได้ ซึ่งสามารถวัดได้โดยแบบสอบถามปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู เกิดจากปัจจัยสำคัญ 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่

2.1.1 แรงจูงใจใฝ่ผลสัมฤทธิ์ หมายถึง การที่ครูมีความปรารถนาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงด้วยความตั้งใจจริง พยายามเอาชนะอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ โดยไม่ย่อท้อและมุ่งมั่น ใช้ความเพียรพยายามให้ประสบผลสำเร็จตามที่ต้องการ

2.1.2 อึดทนโศกเศร้า หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเอง เป็นการประเมินคุณค่าของตนเองทั้งด้านดีและไม่ดี ความเชื่อ ความรู้สึก เจตคติ การรับรู้ เกี่ยวกับความสามารถ และคุณค่าของตนเองที่เกิดจากการได้ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมในการทำงาน

2.1.3 ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง การที่ครูสามารถควบคุมตนเองซึ่งแสดงออกเป็นพฤติกรรมอดได้ รอได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ รักความก้าวหน้า ทำงานด้วยความรวดเร็ว มีการคาดการณ์เกี่ยวกับการทำงานของตนเอง โดยวางเป้าหมายและดำเนินการตามเป้าหมายที่ตนเองวางไว้จนบรรลุผลสำเร็จตามที่มุ่งหวังไว้

2.2 ปัจจัยด้านงาน ได้แก่

2.2.1 ความสำเร็จในการทำงาน หมายถึง การที่บุคคลตั้งใจปฏิบัติหน้าที่จนประสบความสำเร็จได้ โดยมีอิสระในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งทำให้เกิดความพึงพอใจและตั้งใจปฏิบัติงานครั้งต่อ ๆ ไปให้ดียิ่งขึ้น

2.2.2 ความรับผิดชอบในงาน หมายถึง การที่บุคคลปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ เอาใจใส่ เพื่อสำเร็จตามเป้าหมายและติดตามผลงานที่ทำไปแล้วเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น ยอมรับภาระกระทำของตนเองทั้งในด้านดีและด้านไม่ดี โดยไม่ปิดกั้นหน้าที่ของตนเองให้แก่ผู้อื่น

2.3 ปัจจัยด้านการบริหารงานของผู้บังคับบัญชา ได้แก่

2.3.1 นโยบายและการบริหารงาน หมายถึง แนวทางการปฏิบัติงานของผู้บังคับบัญชา มีโครงสร้าง หลักเกณฑ์ แผนงานและเป้าหมายที่ชัดเจน โดยผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและเข้าใจการดำเนินงานอย่างถ่องแท้เพื่อให้ผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ เป็นที่พึงพอใจของผู้ได้บังคับบัญชา

2.3.2 การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล หมายถึง การที่ผู้บังคับบัญชาเอาใจใส่ดูแลผู้ได้บังคับบัญชาด้วยความเสมอภาค อีกทั้งให้ความช่วยเหลือแนะนำการปฏิบัติงานอย่างมีเทคนิคและกลวิธีที่เหมาะสม เป็นที่พึงพอใจแก่ผู้ได้บังคับบัญชา

2.4 ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ ได้แก่

2.4.1 สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บริหาร หมายถึง การที่ครูได้รับการยกย่องชมเชย การแสดงความยินดีหรือได้รับกำลังใจ ไว้วางใจ สนับสนุนให้รับผิดชอบงาน รวมทั้งเปิดโอกาสให้เข้ารับการฝึกอบรมสัมมนา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ

2.4.2 สัมพันธภาพระหว่างครูกับเพื่อนร่วมงาน หมายถึง พฤติกรรมที่ครูและเพื่อนร่วมงานปฏิบัติต่อกัน เพื่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี ได้แก่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ให้ความใกล้ชิดสนิทสนมเป็นกันเอง และทำกิจกรรมร่วมกันด้วยความรัก สามัคคีและจริงใจ

2.4.3 สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน หมายถึง พฤติกรรมที่ครูแสดงออกต่อนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนด้วยความรัก ความเมตตา เอาใจใส่ ยินดีให้คำปรึกษาและชี้แนะแก่นักเรียนทั้งด้านการเรียนและส่วนตัวด้วยความเต็มใจ นักเรียนให้ความเคารพเชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งสอนของครู

2.4.4 สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้ปกครอง หมายถึง การที่ครูและผู้ปกครองนักเรียนร่วมมือกันเพื่อเสริมสร้างความเจริญแก่นักเรียน โดยทั้งสองฝ่ายปฏิบัติต่อกันด้วยความเข้าใจอันดี แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร รับฟังความคิดเห็น ให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ เกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. การปฏิบัติงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การปฏิบัติงานของครูตามกระบวนการและวิธีการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามกรอบการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่

3.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง การดำเนินงานของครูที่ปรึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน วิธีการและเครื่องมือที่จำเป็น ได้แก่ ระเบียบสะสม แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) การเยี่ยมบ้าน

3.2 ด้านการคัดกรองนักเรียน หมายถึง การที่ครูที่ปรึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์คัดกรองนักเรียนและพิจารณาข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับนักเรียน เพื่อจัดนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยง เพื่อการแก้ไขปัญหาได้ตรงกับปัญหาของนักเรียน โดยไม่ทำให้นักเรียนรู้ว่าตนถูกจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ทั้งนี้ ครูที่ปรึกษาต้องประสานงานทำความเข้าใจกับผู้ปกครองด้วย

3.3 ด้านการส่งเสริมนักเรียน หมายถึง การที่ครูที่ปรึกษาให้การสนับสนุนนักเรียนในความดูแลทุกกลุ่มให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองและเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในด้านต่าง ๆ โดยจัดกิจกรรมยึดความต้องการของนักเรียน และให้นักเรียนมีส่วนในการจัดกิจกรรม โดยมีเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับนโยบายของนักเรียนในการพัฒนานักเรียน

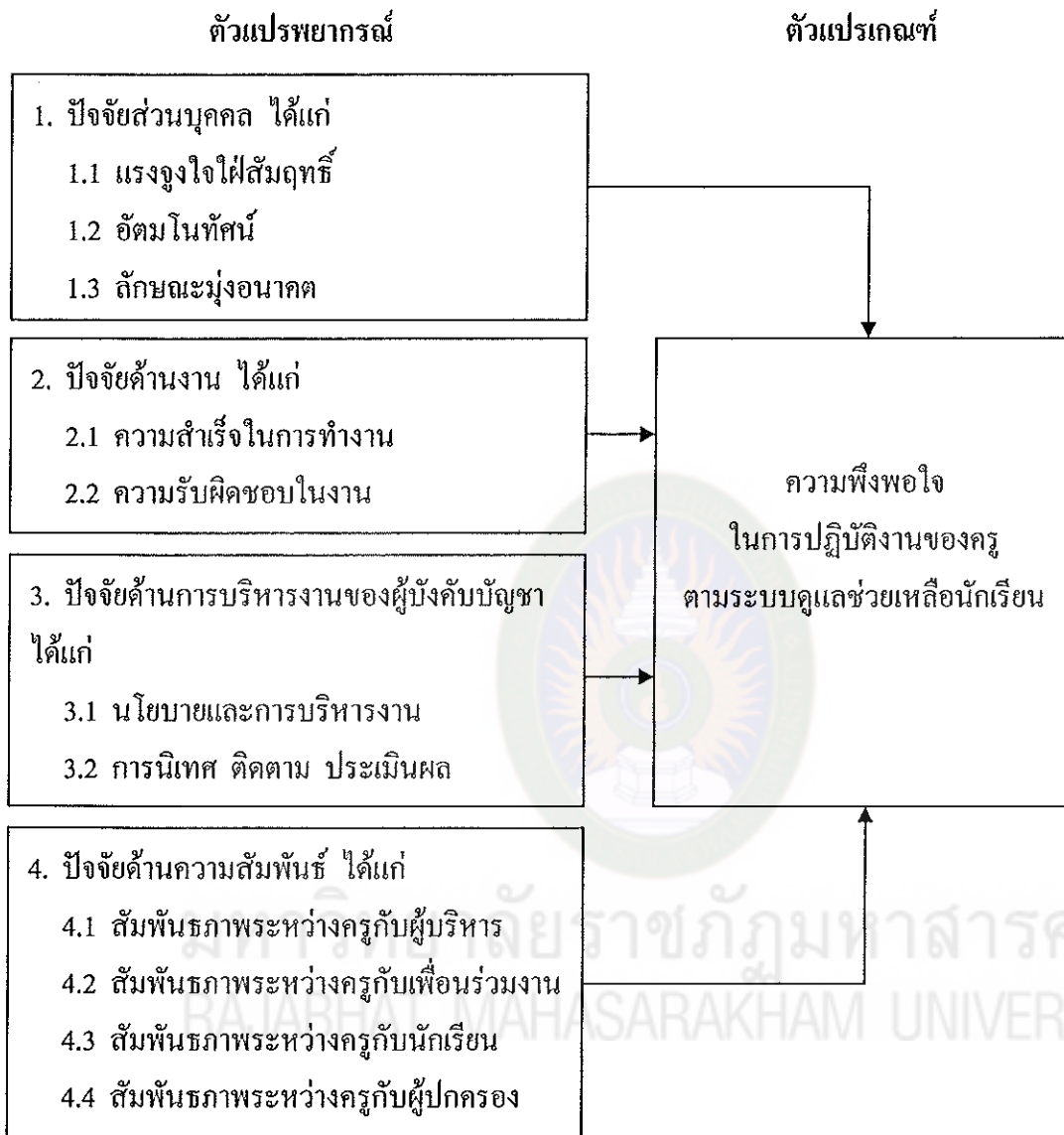
3.4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา หมายถึง การที่ครูที่ปรึกษาติดตามเอาใจใส่ดูแลและให้ความช่วยเหลือนักเรียนในความรับผิดชอบ โดยเฉพาะนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา หาวิธีการที่เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคนโดยใช้หลักจิตวิทยา และร่วมมือกับครูผู้สอนเพื่อปรับพฤติกรรมนักเรียน

3.5 ด้านการส่งต่อ หมายถึง การที่ครูที่ปรึกษาส่งต่อนักเรียนที่พิจารณาแล้ว เห็นว่าขาดต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น โดยครูที่ปรึกษาจะต้องเร่งประสานงานกับครูที่จะช่วยเหลือให้ทราบล่วงหน้า นัดวัน เวลา สถานที่เพื่อการส่งต่อ พร้อมทั้งสรุปข้อมูลการช่วยเหลือเบื้องต้นและผลการดำเนินงาน โดยมีแบบบันทึกการส่งต่อและชี้แจงให้ผู้ปกครองและนักเรียนเข้าใจถึงความจำเป็น หลักจากนั้นมีการติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอด้วย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการวิจัยใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในระดับช่วงชั้นที่ 3 และ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1
2. ผลการวิจัยช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำข้อมูลไปใช้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาอื่นต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย